

Amb la intenció de crear i fomentar relacions d'amistat i de cooperació entre els alumnes de primer curs d'ESO s'ha creat el banc del temps escolar amb l'objectiu d'intercanviar i augmentar coneixements i habilitats entre els nois i noies i facilitar-ne la convivència.

Programa d'acció tutorial: banc del temps escolar¹

*Montserrat E. Pujol Panavera
i Xavier Cacho Labrador*

–M'agradaria que m'ensenyessis a ballar *hip-hop*.

–D'acord! Veig que saps anglès. La setmana que ve tenim examen i em costa!

Aquest diàleg entre dos alumnes de la classe de 1r d'ESO de l'IES Pompeu Fabra de Badalona il·lustra de manera senzilla i planera el programa d'acció tutorial Banc del Temps Escolar (BdTE).

Com a professora que aplica aquest programa em sento molt satisfeta dels resultats que se n'obtenen. Els alumnes estan molt motivats en l'intercanvi dels seus coneixements i habilitats i, alhora, els ajuda a relacionar-se i conèixer-se.

1. Aquest article ha estat elaborat a partir de la Llicència d'estudis del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya durant el curs 2006-2007, per elaborar el treball «Aprentatge entre parelles d'iguals». Volem agrair el suport de l'Associació Salut i Família.

58 Activitat tutorial

«He après a fer coses que jo no sabia fer amb amics que no ho eren.»

D'altra banda, els pares valoren que els seus fills parlin del programa a casa i apliquin el que aprenen a l'escola:

«A la meua filla li costa molt explicar el que fa a l'escola. En canvi, parla sobre el BdTE, em pregunta i explica el que aprèn...L'altre dia vàrem anar a una festa i va fer un pastís que va aprendre a fer en un dels intercanvis, la veig activa.»

Els tutors que apliquem el BdTE coneixem els alumnes des d'una òptica diferent i d'aquesta manera millorem l'aproximació que es pot fer cap a ells.

«Els alumnes em sorprenen positivament, tenim molts altres temes de què parlar.» «Els alumnes es mostren amb els seus interessos, motivacions...»

Previs

L'any 2005, arran d'uns problemes de convivència que s'havien produït en un grup d'alumnes de 1r d'ESO, del qual jo era tutora, em vaig començar a plantejar de dur a terme una intervenció que ajudés a crear i fomentar relacions d'amistat i de cooperació entre els alumnes i que alhora anés adreçada a la prevenció de conflictes: com es podria trobar una manera de fer que els alumnes s'ajudessin entre ells per tal de resoldre els petits problemes que comporten les interaccions en un grup classe?

Paral·lelament, en Xavier Cacho i jo ens havíem començat a interessar per la iniciativa ciutadana que s'anomena Bancs del Temps (BdT) i, concretament, havíem contactat amb el BdT del barri de Gràcia de Barcelona. Els BdT són una iniciativa comunitària de suport personal i familiar, de participació ciutadana i de cohesió social. A través d'ells es creen xarxes d'intercanvi de prestacions i serveis entre persones on cadascú s'ofereix per ajudar els altres i, també, demana la seva ajuda de manera gratuïta. Els BdT es basen en el principi d'ajuda mútua, ja que es tracta d'oferir i compartir coneixements i habilitats i es pren com a mesura dels intercanvis el temps emprat.

L'associació d'aquests dos elements (d'una banda la prevenció de problemes de convivència i de l'altra els beneficis que comporten els BdT) ens van suggerir la confecció d'un programa d'intercanvi de coneixements i habilitats entre els alumnes: el Banc del Temps Escolar.

El banc del temps escolar

Si considerem que l'educació té com a finalitat última l'assoliment del grau màxim de desenvolupament de les capacitats i potencialitats dels alumnes, el propòsit de qualsevol acte educatiu ha de fer possible que tots els alumnes assimilïn i integren el màxim de continguts, tant pel que fa a coneixements i habilitats com pel que fa a actituds i valors. Tenint sempre present aquest objectiu prioritari, amb aquest programa pretenem, per una banda, augmentar els

coneixements i les habilitats dels alumnes (objectiu relacionat amb els continguts de saber i saber fer) i, per l'altra, millorar la convivència (objectiu més lligat amb els valors de saber estar i saber ser).

Cal assenyalar també la importància que adquireixen en el desenvolupament del programa els objectius relacionats amb la transmissió dels coneixements i les habilitats. A més dels continguts que s'intercanvien, es comparteixen estratègies i habilitats comunicatives.

Així, els objectius generals del BdTE es poden agrupar en tres eixos: convivència escolar, coneixements i habilitats i comunicació.

Un dels trets característics d'aquest programa són les activitats, ja que es basen en el funcionament dels BdT, amb les modificacions que es deriven del marc escolar: el programa es realitza en l'espai i el temps de la tutoria, és obligatori per a tots els alumnes del grup i els intercanvis es porten a terme per parelles i de forma rotativa (tots han d'interactuar amb tots).

Les activitats s'agrupen en tres fases, que per ordre d'aplicació són:

- **ACTIVITATS INICIALS:** el seu objectiu és presentar el BdTE i motivar els alumnes. També es fa un recull dels coneixements i les habilitats que ells poden oferir, es reflexiona sobre els actes d'ensenyar i aprendre i es confecciona individualment la fitxa d'oferta per a cada contingut (d'allò que l'alumne vol ensenyar als seus companys).
- **SESSIONS D'AJUDA MÚTUA:** és la fase en què s'efectuen els intercanvis. Els alumnes agrupats per parelles pacten els continguts que es transmetran l'un a l'altre, elaboren el contracte d'ajuda mútua, fan l'intercanvi de coneixements i/o habilitats i l'avaluen.

Alguns exemples d'aquests intercanvis són:

60 Activitat tutorial

Fer creps - *Breakdance*; Tradicions del Paraguai - Català; *Skate* - Iranià; Tècniques d'estudi - Dibuix manga; Romanès - Tecnologia; Anar de compres - Anglès; Socials - Transformar la roba.

- **AVALUACIÓ:** a més de l'avaluació de cada intercanvi, els alumnes també avaluen les sessions d'ajuda mútua i del programa.

Cal assenyalar la importància que pren l'avaluació en aquest programa, entesa com a procés d'investigació-acció. Els alumnes es converteixen en els veritables protagonistes per tal de reflexionar i millorar: la creació de coneixements, la seva transmissió i assimilació, la importància del grup i de cada persona que el conforma, etc. L'objectiu últim és aconseguir l'èxit de tots i cadascun dels alumnes del grup classe.

Els resultats de l'aplicació

El programa s'ha implementat a tres centres educatius: un institut públic, un centre concertat laic i un centre concertat religiós. Sempre amb alumnes de 1r i 2n d'ESO.

En relació amb els resultats de l'aplicació del BdTE, hi ha una gran concordança entre l'avaluació que en fan els alumnes, els professors i els pares i mares dels tres centres.

Pel que fa a la convivència, el BdTE afavoreix les relacions positives entre els alumnes i millora les seves relacions interpersonals. A la vegada, fomenta que tots els alumnes siguin reconeguts i augmenta el sentiment de pertinença al grup classe.

«...he pogut conèixer els meus companys i he pogut parlar amb companys amb qui no havia parlat des que vaig començar a l'institut.»

«...m'he entès molt bé amb gent que no em queia gaire bé.»

«...possibilita la integració dels nois més desencantats acadèmicament, engrescant-los i fent-los sentir útils.»

«...és una eina integradora i socialitzadora, crea vincles.»

«Es dona una responsabilitat que és un valor com a persona.»

En relació amb els coneixements i les habilitats, els resultats també manifesten que els alumnes han millorat els seus aprenentatges. D'altra banda, el BdTE reconeix que tots els alumnes disposen de coneixements i habilitats que poden ser útils als altres i, d'aquesta manera, s'augmenta la seva autoestima i autoconcepte, així com la seva motivació envers els aprenentatges.

«He après molt, coses que ni sabia que existien.»

«M'ha sorprès molt que tothom fos bo en alguna cosa.»

«...ajuda molt a treballar [...] els valors ètics i de desenvolupament personal fonamentals: com ara l'assertivitat, el diàleg, l'autoestima, la confiança, etc.»

«...l'altra gent pot confiar en mi per ensenyar-li coses que no sap fer.»

«Hi ha una motivació per part del que rep i també del que dona.»

Pel que fa a la comunicació i la transmissió, el programa té com a resultat una millora de les estratègies i habilitats comunicatives dels alumnes: selecció i ordenació dels continguts, adequació del discurs, coherència, etc.

«Per als alumnes és una autoreflexió de les coses que saben i que han de transmetre. Aprenen com ordenar els seus pensaments i com verbalitzar les seves idees.»

«El nen desenvolupa la seva creativitat, no només per aprendre ell, sinó per aprendre a ensenyar els altres.»

«Veus que hi ha coses a les quals t'agafa interès simplement per l'interès del que t'ho explica.»

«...m'ha ajudat a treure'm molt la timidesa.»

Conclusions i reflexions

A partir d'aquests resultats, es pot concloure que el programa BdTE assoleix els objectius plantejats en relació amb la convivència, els aprenentatges i les habilitats comunicatives. D'altra banda, els tutors assenyalen que el programa és senzill d'aplicar, adaptable al grup i flexible en el seu desenvolupament.

Finalment, a partir d'aquesta experiència s'han extret algunes idees i reflexions que esdevenen trets característics del programa BdTE: aprofita la diversitat que presenten les aules, té molt present que tots els alumnes són importants i promou que tots tinguin èxit, facilita el coneixement i l'atansament del tutor i els alumnes, i potencia que la família participi en el procés educatiu dels fills.